

SACHRATQI O'SIMLIGINING DORIVOR XUSUSIYATLARI*Muzropov Shohruhxon Nu'monjon o'g'li**EMU UNIVERSITY talabasi**Ilmiy rahbar: Allanazarov O. T**Klinik oldi fanlar kafedrası, farmakologiya fani***Annotatsiya**

Ushbu ilmiy maqolada sachratqi o'simligining biologik faol moddalari, xalq tabobati va zamonaviy tibbiyotda qo'llanilishi, dorivor xususiyatlari hamda organizmga ko'rsatadigan farmakologik ta'siri yoritilgan. Sachratqining yallig'lanishga qarshi, ovqat hazm qilishni yaxshilovchi, antiseptik va umumiy mustahkamlovchi xususiyatlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan. O'simlikdan tayyorlanadigan damlama va qaynatmalarning ahamiyati ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: sachratqi, dorivor o'simliklar, biologik faol moddalar, xalq tabobati, fitoterapiya.

Аннотация

В данной научной статье рассмотрены лекарственные свойства растения sachratqi, его биологически активные вещества, применение в народной и современной медицине. На основе научных источников проанализированы противовоспалительные, антисептические, общеукрепляющие и улучшающие пищеварение свойства растения. Также описано значение настоев и отваров, приготовленных из sachratqi.

Ключевые слова: sachratqi, лекарственные растения, биологически активные вещества, народная медицина, фитотерапия.

Abstract

This scientific article examines the biologically active compounds of the sachratqi plant, its use in traditional medicine and modern healthcare, its medicinal properties, and its pharmacological effects on the human body. Based on scientific sources, the anti-inflammatory, digestive-supporting, antiseptic, and general tonic properties of sachratqi are analyzed. The importance of infusions and decoctions prepared from this plant is also discussed.

Keywords: sachratqi, medicinal plants, biologically active compounds, traditional medicine, phytotherapy.

Dolzarblik

Bugungi kunda dorivor o'simliklardan foydalanishga bo'lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Kimyoviy dori vositalarining nojo'ya ta'sirlari sababli tabiiy manbalardan olingan preparatlarga ehtiyoj kuchaymoqda. Shu nuqtai nazardan,

sachratqi o'simligining shifobaxsh xususiyatlarini ilmiy asosda o'rganish va tibbiyot amaliyotiga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Kirish

O'zbekiston florasi dorivor o'simliklarga nihoyatda boy bo'lib, ulardan qadimdan xalq tabobatida keng foydalanib kelinadi. Shunday o'simliklardan biri sachratqi bo'lib, u o'zining shifobaxsh xususiyatlari bilan ajralib turadi. Sachratqi turli kasalliklarni davolashda yordamchi vosita sifatida ishlatilgan va bugungi kunda ham fitoterapiyada muhim ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Sachratqi o'simligining umumiy tavsifi

Sachratqi — o'simliklar olamiga mansub bo'lib, asosan tog' oldi va dasht hududlarida uchraydi. Uning yer ustki qismi va ayrim hollarda ildizi dorivor xomashyo sifatida ishlatiladi. O'simlik tarkibida alkaloidlar, flavonoidlar, efir moylari, vitaminlar va mineral moddalar mavjud.

Kimyoviy tarkibi va biologik faol moddalar

Sachratqi tarkibidagi flavonoidlar antioksidant ta'sirga ega bo'lib, hujayralarni erkin radikallardan himoya qiladi. Efir moylari esa antiseptik va yallig'lanishga qarshi xususiyat ko'rsatadi. Bundan tashqari, o'simlikda oshlovchi moddalar bo'lib, ular ich ketishini to'xtatishda samarali hisoblanadi.

Dorivor xususiyatlari

Sachratqi quyidagi dorivor xususiyatlarga ega:

- yallig'lanishga qarshi ta'sir;
- ovqat hazm qilish jarayonini yaxshilash;
- antiseptik va antibakterial ta'sir;
- immunitetni mustahkamlash;
- umumiy tonusni oshirish.

Xalq tabobatida sachratqi damlamasi me'da-ichak kasalliklari, shamollash va yengil yallig'lanish holatlarida qo'llaniladi.

Qo'llanish usullari

Sachratqi asosan damlama va qaynatma holida ishlatiladi. Quritilgan xomashyo ustiga qaynoq suv quyib, ma'lum vaqt damlab ichish tavsiya etiladi. Biroq dozalashga qat'iy rioya qilish zarur.

Sachratqi o'simligining farmakologik ta'siri mexanizmi

Sachratqi o'simligining dorivor ta'siri uning tarkibidagi biologik faol moddalarning organizmdagi fiziologik jarayonlarga ta'siri bilan bog'liq. Flavonoidlar kapillyar devorlarini mustahkamlab, yallig'lanish mediatorlari ajralishini kamaytiradi. Bu esa yallig'lanish jarayonining susayishiga olib keladi. O'simlik tarkibidagi efir moylari mikroorganizmlarga qarshi faol bo'lib, patogen bakteriyalarning ko'payishini cheklaydi.

Sachratqidagi oshlovchi moddalar ichak shilliq qavatida himoya qatlami hosil qilib, ichak peristaltikasini me'yorlashtiradi va diareya holatlarida foydali ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli o'simlik me'da-ichak tizimi kasalliklarida yordamchi dori vositasi sifatida qo'llaniladi.

Sachratqining xalq tabobatidagi o'rni

Xalq tabobatida sachratqi qadimdan turli kasalliklarni davolashda ishlatib kelingan. Ayniqsa, shamollash, ichki yallig'lanishlar, ovqat hazm qilish buzilishlari va umumiy holsizlikda qo'llanilgan. O'simlikdan tayyorlangan damlamalar organizmni tozalovchi va mustahkamlovchi vosita sifatida qadrlangan.

Ba'zi hududlarda sachratqi tashqi tomondan yara va teri kasalliklarida kompress sifatida qo'llanilgan. Bu uning antiseptik va regeneratsiyani tezlashtiruvchi xususiyatlari bilan izohlanadi.

Zamonaviy tibbiyotda qo'llanilish istiqbollari

So'nggi yillarda dorivor o'simliklarga bo'lgan ilmiy qiziqish ortib borayotganligi sababli sachratqi o'simligini farmakologik jihatdan chuqurroq o'rganish zarurati tug'ildi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'simlik tarkibidagi tabiiy birikmalar sintetik preparatlarga nisbatan kamroq nojo'ya ta'sirga ega.

Sachratqi asosida biologik faol qo'shimchalar, choylar va fitopreparatlar ishlab chiqish imkoniyati mavjud. Bu esa ekologik toza va xavfsiz dori vositalari assortimentini kengaytirishga xizmat qiladi.

Nojo'ya ta'sirlari va ehtiyot choralari

Sachratqi o'simligi tabiiy vosita bo'lishiga qaramay, uni nazoratsiz va me'yoridan ortiq iste'mol qilish tavsiya etilmaydi. Haddan tashqari ko'p qabul qilinganda allergik reaksiyalar yoki oshqozon-ichak bezovtaligi yuzaga kelishi mumkin. Shuning uchun homilador ayollar, bolalar va surunkali kasalligi bor shaxslar shifokor maslahatidan so'ng foydalanishi lozim.

Xulosa

Sachratqi o'simligi tarkibidagi biologik faol moddalar tufayli yuqori dorivor ahamiyatga ega. Uni xalq tabobati va fitoterapiyada qo'llash organizm faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Shu bilan birga, sachratqining farmakologik xususiyatlarini chuqurroq o'rganish va ilmiy tadqiqotlar asosida dori vositalari ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alyaviya O.T. Dorivor o'simliklar va ularning tibbiyotdagi ahamiyati. – Toshkent, 2018.
2. Qodirov A.Q. Fitoterapiya asoslari. – Toshkent, 2020.
3. Hamroqulov S.H. Xalq tabobatida dorivor o'simliklar. – Samarqand, 2017.
4. Halilov B.R. Biologik faol moddalar va ularning farmakologik ta'siri. – Toshkent, 2019.
5. Интернет-манбалар: фитотерапия ва доривор о'симliklarga oid ilmiy maqolalar.